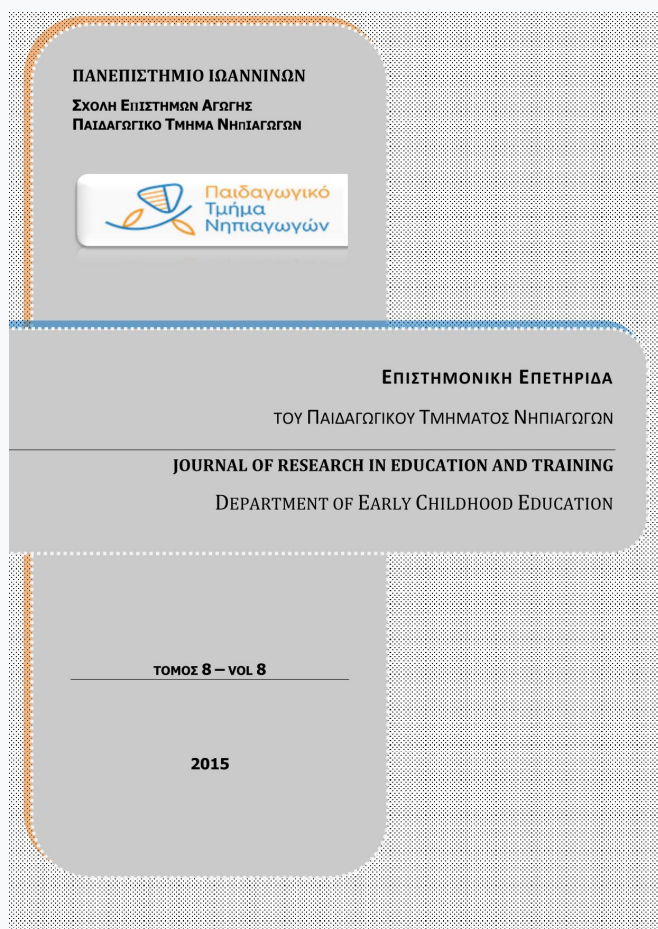

Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τόμ. 8 (2015)

Παρουσίαση Βιβλίου Ρέντζου, Κ., Σακελλαρίου, Μ. (2014). Ο χώρος ως παιδαγωγικό πεδίο σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Σχεδιασμός και οργάνωση. Αθήνα: Πεδίο

Δημήτρης Γερμανός

doi: [10.12681/jret.9160](https://doi.org/10.12681/jret.9160)

Copyright © 2016, Δημήτρης Γερμανός

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γερμανός Δ. (2015). Παρουσίαση Βιβλίου Ρέντζου, Κ., Σακελλαρίου, Μ. (2014). Ο χώρος ως παιδαγωγικό πεδίο σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Σχεδιασμός και οργάνωση. Αθήνα: Πεδίο. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 8, 1–5. <https://doi.org/10.12681/jret.9160>

Παρουσίαση Βιβλίου

Ρέντζου, Κ., Σακελλαρίου, Μ. (2014). *Ο χώρος ως παιδαγωγικό πεδίο σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Σχεδιασμός και οργάνωση.*

Αθήνα: Πεδίο, ISBN: 9789605460877

Δημήτρης Γερμανός

Τμήμα Επιστήμων Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

Το βιβλίο των κκ. Ρέντζου και Σακελλαρίου είναι από τις λίγες μελέτες ελλήνων παιδαγωγών που θεωρούν τον εκπαιδευτικό χώρο ως παράγοντα της διαδικασίας μάθησης και εξετάζουν τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά κάτω από αυτό το πρίσμα. Η προσέγγισή τους στηρίζεται στην οριοθέτηση ενός διεπιστημονικού θεωρητικού περιγράμματος και στη συσχέτισή της με μια έρευνα πεδίου που έκαναν με το θέμα αυτό.

Το βιβλίο αποτελείται από δυο μέρη. Στο πρώτο (κεφάλαια 1 έως 7) γίνεται μια συνθετική βιβλιογραφική παρουσίαση ερευνών που προσεγγίζουν την οργάνωση και την χρησιμοποίηση του χώρου, καθώς και τη σημασία της σχέσης του χώρου με τη μάθηση. Στο δεύτερο μέρος (κεφάλαια 8 έως 10) αναπτύσσονται τα πορίσματα από μια έρευνα των συγγραφέων σχετικά με την ποιότητα του χώρου σε βρεφικούς και παιδικούς σταθμούς, καθώς και σε κλασικά και ολόημερα νηπιαγωγεία. Τέλος, το ενδέκατο κεφάλαιο αναφέρεται στα συμπεράσματα και τις προτάσεις των συγγραφέων.

Πρώτο μέρος

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει ερευνητικά δεδομένα που τεκμηριώνουν τη σημασία του χώρου ως πεδίου αγωγής και εκπαίδευσης και επικεντρώνεται στην προσέγγιση του θέματος από ορισμένα σημαντικά προσχολικά προγράμματα και παιδαγωγούς. Στην αρχή οριοθετείται η έννοια του χώρου, τονίζοντας την πολυεπίπεδη ποιότητά του, που τον συνδέει, ως υλική πραγματικότητα, τόσο με τα χαρακτηριστικά του υποκειμένου, όσο και με εκείνα ενός συγκεκριμένου κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Με βάση την οριοθέτηση αυτή, οι συγγραφείς αναφέρονται στην παιδαγωγική διάσταση του χώρου, παραθέτοντας απόψεις ερευνητών και συμπεράσματα από σχετικές έρευνες. Τονίζεται ότι τα χαρακτηριστικά του αρχιτεκτονικού χώρου, καθώς και τα ερεθίσματα που προσφέρει, έχουν παιδαγωγικό ενδιαφέρον, επειδή, εν δυνάμει, μπορούν να συνδεθούν με τα χαρακτηριστικά της μαθησιακής διαδικασίας. Επισημαίνουμε ιδιαίτερα την έμφαση που δίνεται στην ελευθερία του παιδιού να χρησιμοποιεί το χώρο, κάτι που για πρώτη φορά αναφέρεται από παιδαγωγούς στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια ενδιαφέρουσα, όσο και χρήσιμη, παρουσίαση της θεώρησης του χώρου από διεθνείς οργανισμούς και προγράμματα προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η οργάνωση του χώρου ως παράγοντα της μαθησιακής διαδικασίας. Επειδή η έννοια αυτή έχει διεπιστημονική ταυτότητα, δεν υπάρχει ένας ενιαίος ορισμός για όλο το φάσμα των σημασιών της. Έτσι, οι συγγραφείς επικεντρώνονται στην οριοθέτησή της ως προς τις ανάγκες των παιδιών, αλλά και των ενηλίκων που δραστηριοποιούνται στο σχολείο, εκπαιδευτικών, γονέων και βοηθητικού προσωπικού.

Στο τρίτο και το τέταρτο κεφάλαιο, οι συγγραφείς παρουσιάζουν τα κριτήρια και τις κατευθύνσεις για το σχεδιασμό των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών (τρίτο κεφάλαιο) και των νηπιαγωγείων, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία. Αναφέρονται σε τρεις ενότητες θεμάτων: στη χωροθέτηση, στις κατασκευαστικές και μηχανολογικές διατάξεις και, τέλος, στον σχεδιασμό των εσωτερικών και των υπαίθριων χώρων. Τα βασικά στοιχεία που αναδύονται από αυτή την περιήγηση στην ελληνική νομοθεσία είναι δύο: αφενός η λεπτομερής έμφαση στις τεχνικές διατάξεις υγιεινής, άνεσης και ασφάλειας του παιδιού και, αφετέρου ο προσανατολισμός του

σχεδιασμού προς τη διαμόρφωση χώρων που προσφέρουν ερεθίσματα και ευνοούν την ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας. Είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ στα τεχνικά θέματα οι προδιαγραφές φτάνουν σε μεγάλη λεπτομέρεια που διασφαλίζει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, στις κατευθύνσεις του σχεδιασμού παραμένουν γενικόλογες και δεν δίνουν την αρχιτεκτονική εικόνα ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού χώρου.

Στη συνέχεια, στα κεφάλαια πέντε και έξι γίνεται μια ενδιαφέρουσα βιβλιογραφική ανασκόπηση στα πορίσματα της αρχιτεκτονικής και της παιδαγωγικής έρευνας για τις αρχές οργάνωσης του εσωτερικού των εκπαιδευτικών χώρων. Στο πέμπτο κεφάλαιο, αφού υιοθετήσουν την άποψη ότι το εκπαιδευτικό περιβάλλον αποτελεί μια συνάρτηση αρχιτεκτονικής και παιδαγωγικής οργάνωσης, οι συγγραφείς παρουσιάζουν τις βασικές απαιτήσεις για τη γενική κάτοψη του κτιρίου, τα έπιπλα και τον εξοπλισμό του, καθώς και τη διακόσμησή του. Στο έκτο κεφάλαιο, πάντα με την ίδια θεώρηση για τη συνέργεια αρχιτεκτονικής και παιδαγωγικής οργάνωσης, παρουσιάζονται οι αρχές διαμόρφωσης του εσωτερικού χώρου για την εξυπηρέτηση ομαδικών δραστηριοτήτων.

Κάτω από το ίδιο πρίσμα της αλληλεξάρτησης των αρχιτεκτονικών και των παιδαγωγικών παραμέτρων, το έβδομο κεφάλαιο καλύπτει τη διαμόρφωση και τον εξοπλισμό του υπαίθριου εκπαιδευτικού χώρου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση των στοιχείων του χώρου με τις αναπτυξιακές ανάγκες των βρεφών, των μικρών παιδιών και των νηπίων.

Δεύτερο μέρος

Το όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται στη μεθοδολογία της έρευνας που πραγματοποίησαν οι συγγραφείς, με σκοπό την καταγραφή του επιπέδου της ποιότητας του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων. Αφού παρουσιάσουν το σώμα των ερωτημάτων και των υποθέσεων της έρευνας, επισημαίνουν ότι επέλεξαν μια πολυμεθοδολογική προσέγγιση, με χρήση ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες ECERS-R (στο νηπιαγωγείο) και ITERS-R (στα βρεφικά τμήματα).

Το ένατο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στα ευρήματα σχετικά με το επίπεδο ποιότητας των χώρων του δείγματος της έρευνας. Το υλικό οργανώνεται σε έξι θεματικές κατηγορίες: α) υλική οργάνωση των τάξεων β) διαρρύθμιση και οργάνωση του εσωτερικού χώρου γ) ποιότητα των χώρων για δραστηριότητες φροντίδας δ) χώρος και εξοπλισμός για παιχνίδι αδρής κινητικότητας ε) χώροι εκπαιδευτικού προσωπικού στ) συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας.

Στο δέκατο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων, οργανωμένη και αυτή σε κατηγορίες αντίστοιχες με εκείνες της παρουσίασης των ευρημάτων.

Τα συμπεράσματα

Στο τελευταίο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των συγγραφέων, συνδέοντας τα δυο μέρη του βιβλίου. Τα συμπεράσματα επαληθεύουν εκείνα άλλων ερευνών για τον ελληνικό σχολικό χώρο, σε δυο επίπεδα. Το πρώτο είναι η ασυμβατότητα του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου με τις απαιτήσεις της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και παιδαγωγικής έρευνας για το προσχολικό περιβάλλον. Το βασικότερο πρόβλημα που εντοπίστηκε είναι ότι ο σχεδιασμός του σχολικού χώρου που προβλέπουν οι ελληνικοί κανονισμοί ευνοεί στερεότυπες εκπαιδευτικές πρακτικές, που όχι μόνο είναι ξεπερασμένες παιδαγωγικά, αλλά και εμποδίζουν την ανανέωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την εισαγωγή καινοτόμων, καλών εκπαιδευτικών πρακτικών. Η κατάσταση αυτή επιβαρύνεται περισσότερο από το γεγονός ότι δεν υπάρχει δυνατότητα ευελιξίας στο χώρο, ούτε λειτουργική συνέχεια μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών χώρων.

Το δεύτερο επίπεδο στο οποίο κινούνται τα συμπεράσματα αφορά τα κενά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για το θέμα της αξιοποίησης του χώρου ως παιδαγωγικού παράγοντα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, τα κενά αυτά εγκλωβίζουν το περιβάλλον μάθησης σε στερεότυπες και άγονες μορφές λειτουργίας και αποτελούν βασική παράμετρο της υποβάθμισής του.

Οι προτάσεις δίνουν το βάρος στην οριζόντια σύνδεση των φορέων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη συσχέτιση του σχολείου με την κοινότητα, ως αφετηρία για την βελτίωση των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών από τα προσχολικά προγράμματα. Επισημαίνουν τη σημασία που έχει η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και μάλιστα με την αξιοποίηση της έρευνας-δράσης για την εμπέδωση

και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του χώρου προσχολικής αγωγής ως παράγοντα της διαδικασίας μάθησης. Το βιβλίο των κκ. Ρέντζου και Σακελλαρίου αποτελεί μια αξιόπιστη και συστηματική προσέγγιση της σχέσης του χώρου με τη διαδικασία μάθησης, τεκμηριωμένη από πλούσια βιβλιογραφία.